

تعیین اعتبار داده‌ها و صحت مقاله: داوری مقالات پس از چاپ: یک نامه به سردبیر

Determining the validity of the data and the accuracy of the article: reviewing the articles after publication: a letter to the editor

سردبیر محترم

امروزه با توجه به افزایش مراکز تحقیقاتی و همچنین عطش پژوهشگران به جست‌وجو و رفع مشکلات موجود، میزان رشد تحقیقات و مقالات در سطح جهان افزایش قابل توجهی داشته است، چنین مقالاتی علاوه بر اینکه موجب افزایش علم و دانش و رشد آن در سطح جامعه می‌شوند می‌توانند به حل مشکلات جامعه نیز کمک کنند، اما در این مسیر، یک راه قابل توجه نیز وجود دارد که می‌تواند مسیر تحقیق را گم کند.^۱

این مسیر چاپ بیشتر این مقالات توسط پژوهشگران دانشگاه‌ها و اعضای هیات علمی آن می‌باشد. ممکن است بگویید این که خیلی خوب است که مطلب و مقاله علمی توسط اعضا هیات علمی و اساتید دانشگاه انجام گیرد، بلکه من هم تایید می‌کنم بسیار عالی است اساتید دانشگاه و اعضای هیات علمی علم و دانش خود را با سایر محققان به اشتراک بگذارند، اما نقطه تاریک این موضوع تاثیر چاپ مقالات بیشتر بر وضعیت رتبه‌بندی اساتید و اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و پژوهشگران مراکز علمی می‌باشد.^۱ در این صورت کمیت و بی‌اخلاقی بر کیفیت و اخلاق سایه می‌اندازد و اثر علمی را که ماهیت گسترش علم دارد به ماهیت تاثیر بر رتبه تبدیل کند.

در این حالت گاهی با مقالات و پژوهش‌های بی‌شماری مواجه می‌شویم که هیچ علمی به جامعه اضافه نمی‌کنند و هیچ مشکلی در جامعه را حل نمی‌کنند اما انجام شده‌اند. در این حالت می‌توانیم شانس اضافه شدن داده‌سازی، پلاجیاریسم (plagiarism) و کپی کردن مطالب را نیز به مقالات اضافه کنیم.

این بدین معنا است که در صورتی که کمیت به جای کیفیت مدنظر قرار گیرد و مقاله تنها برای تاثیر رتبه اساتید و محققین مدنظر قرار گیرد امکان داده‌سازی و پلاجیاریسم نیز افزایش می‌یابد و شاید نویسندگان فکر کنند پس از چاپ مقاله، دیگر مراحل بررسی تمام شده و کسی ایرادی از آن‌ها نخواهد گرفت.

حال سوال اینجاست که آیا با چاپ مقاله، فرد از روی پل بررسی و داوری رد شده و مقاله به سر منزل مقصود رسیده است؟ آیا مقاله‌ای

که چاپ شده و تاثیر خود را بر پژوهشگر گذاشته، رتبه پژوهشگر را افزایش داده و تقدیر و تشکر را برای پژوهشگر به ارمغان آورده و به اصطلاح دیگر مرده است، قابلیت زنده شدن دارد؟

بله، همان‌گونه که شما یک مقاله می‌نویسید و این مقاله در مجلات تحت داوری قرار می‌گیرد و سپس برای چاپ برگزیده می‌شود، مقالات پس از چاپ نیز همچنان زنده می‌مانند و هیچ‌گاه نمی‌میرند. این مقالات تا سالیان دراز توسط محققین دیگر مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند و از اطلاعات آن‌ها در مجامع علمی و مقالات دیگر استفاده می‌گردد. بنابراین اگر ما مقاله را یک زمین حاصلخیز در نظر بگیریم، اگر شما یک دانه، فقط یک دانه فاسد (اطلاعات غلط، داده‌سازی، پلاجیاریسم) را وارد مقاله کنید، تمام زمین شما را فاسد خواهد کرد و تمام دانه‌هایی که از آن دانه اصلی و فاسد وارد زمین‌های حاصلخیز دیگر (مقالات دیگر) می‌شوند نیز فاسد خواهند بود و بدون اینکه فرد محقق بداند مقاله آن توسط اطلاعات غلط محقق دیگر فاسد شده است.

مقالات چاپ شده پس از چاپ نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند و داده‌ها و مطالب آن‌ها ارزیابی و مورد نقد قرار خواهند گرفت. سایت Pubpeer یک وب سایت است که سال ۲۰۱۳ ایجاد شده و اجازه یک بحث دو طرفه را بر روی یک مقاله عملی منتشر شده می‌دهد و محیطی را برای افراد و محققان ایجاد می‌کند که در آن هر کسی می‌تواند با اکانت ناشناس و یا با هویت واقعی خود بر روی هر مقاله‌ای که DOI دارد، نظر دهد و به توضیح و نقد مقالات و خطاهای موجود در مقالات بپردازد و ایرادات علمی یک مقاله را برای همگان و بدون سانسور بیان کند. این در حالی است که این کامنت‌ها و نقدها برای انتشار عمومی نیازی به دریافت مجوز از سوی مجلات ندارد.^۲

بنابراین، علاوه بر اینکه اخلاق حکم می‌کند مقاله بر پایه اطلاعات صحیح پایه‌گذاری شود و همچنان کیفیت و اخلاق در شکل‌گیری مقالات مدنظر قرار گیرد، محققان ایرانی توجه داشته باشند که مقالات آن‌ها پس از چاپ نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد و اگر اطلاعات آن‌ها درست و مناسب تشخیص داده نشود می‌تواند عواقب جبران ناپذیری

* نویسنده مسئول: فارس، گراش، بلوار دانشجو، بلوار امام حسین، دانشگاه علوم پزشکی گراش.
تلفن: ۰۷۱-۵۲۴۴۸۱۰۱
Email: masoud.mohammadi1989@yahoo.com

Masoud Mohammadi M.Sc.*
Cellular and Molecular Research Center, Gerash University of Medical Sciences, Gerash, Iran.

*Corresponding author: Gerash University of Medical Sciences, Imam Hossein Blvd, Daneshjoo Blvd, Gerash, Fars, Iran. Tel: +98-71-52448101
E-mail: Masoud.mohammadi1989@yahoo.com

برای آنها همچون باز پس گیری مقالات (retract) و طرد توسط مجامع علمی و حتی اخراج را به دنبال داشته باشد و این زنگ خطری جدی برای محققین است که نباید نادیده گرفته شود.

مسعود محمدی*

مرکز تحقیقات سلولی و مولکولی، دانشکده علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گراش، گراش، ایران.

References

1. Jalali R, Mohammadi M. H. index and incorrect conduct of research: letter to the editor. *Tehran Univ Med J.* 2021; 79 (5)

:406-406PubPeer Foundation, 2022 Available at: <https://pubpeer.com>